

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 27.

V Ljubljani, dne 6. julija 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoca se lista: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Frančiškanske ulice štev. 8/I.

Volilna reforma.

Zadnje dni je tako, kakor bi se dalo nekoliko svobodneje dihati. Vendar se je treba še zelo varovati optimizma, kajti z volilno reformo je približno tako, kakor z letošnjim vrmenom. Ako se po dolgih tednih deževanja in južnih oblakov nebo končno izčisti, pa človek misli, da se bodo izmučeni živci vendar nekoliko spočili, se začno že drugi dan dvigati sopari in nebo se pripravlja takoj na nove muke. Ministrski predsednik baron Beck je nekolikokrat zadnji čas pozval poslance, naj pohite z reformnim delom. Danes se poroča, da bode zboroval parlament celi mesec in da se spravi volilno reformo v poslanski zbornici še v tekočem zasedanju pod streho, tako da bi jo imela po počitnicah le še gotova zbornica sprejeti. To se nedvomno lahko zgodi, ako je le količkaj dobre volje in to bi bilo tudi edino sredstvo, ki bi lahko pomirilo delavstvo. Vprašanje je le, ali je res toliko dobre volje. Vlada nima samo naloge, da poziva poslance na javnih sejah z besedami na delo, temveč kot parlamentaren kabinet ima sploh dolžnost, skrbeti pri strankah za dobro voljo.

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.
Dalje.

Tako velik gospod ima pri škofu močno roko in lahko bi se zgodilo, da bi izkusili nje težo. Zato je bilo bolje, posloviti se v miru z njim, ker vendar ne more nihče vedeti, kdaj in kako se utegne še rabiti visokega gospoda. Kupa denarja, ki ga odnaša iz Gospojne, tudi ne more vzeti seboj v večnost; morda se sčasom še kaj vrne — saj dolgo stari mož itak ne more več živeti. Kar pa se tiče šole, ki bi jo morali zidati, jim je pomagal župnik s svetom in z dejanjem, da ni prišlo do stavbe. Zato mu morajo biti vendar vsi davkoplačevalci hvaležni; kot kanonik bode imel pa še

Na bramarbaziranje ljudi à la Stein in Malik, ki imajo s celo svojo vsenemško stranko toliko pomena, kolikor ga ima brenčanje muhe, se gotovo ne oziramo. Tudi imamo garancijo, da opravijo nemški delavci s temi junaki, kar je treba. V Brnu so to že pokazali. V soboto je hotel tam paradirati mali Malik na vsenemškem shodu. Zadostovalo pa je, da so socialni demokrati sklicali sočasno svoj shod in pogumnemu Davidu je padlo srce ne le v hlače, temveč prav v črevlje, tako da se ni niti prikazal v Brnu. Zato pa je potem zopet kričal v odseku za volilno reformo in je celo zahteval, naj odsek pretrga svoja posvetovanja za osem dni. V svoji žalbi ošabnosti je celo grozil, da sicer on in Stein ne bodeja dovolila, da bi prišel socialni demokrat v odseku do besede. Dr. Adler se je tega močnega žuganja bržčas tako ustrašil, kakor so se delavci sploh ustrašili otročjih groženj vsenemske kompanije.

Mi pa imamo opraviti nekaj drugega. Pri nas imamo namreč ljudi, ki opravljajo službo vsenemske klike in intrigirajo proti volilni reformi tako predrzno, da bode treba temeljito obračunati z njimi. To so dr. Tavčar in klika «Slovenskega Naroda». Vse, kar so ti ljudje doslej govorili o svoji naklonjenosti do splošne in enake volilne pravice, je bilo neodkritosrčno in zlagano v strahu pred ljudstvom. Ta družba je sodila o volilni pravici vedno tako, kakor je govoril dr. Tavčar lani v državnem zboru. Čudimo se le, da dopušta izvrševalni odbor liberalne stranke tako gonjo proti volilni reformi, kakor jo uganjata Tavčar in «Narod» in najbolj se čudimo drju. Ravni h ar ju, drju. Novaku in sploh mladini, ki so na zadnjem

lepšo priložnost, da prepreči stavbo pri deželnem šolskem odboru. Vse te praktične nazore se je temeljito pretreslo in na tajni seji so izvolili odhajajočega župnika soglasno za častnega občana hvaležne, zaradi njegovega slovesa globoko užaljene župnijske občine. Sedaj gredo vsi v svečanem razpoloženju v župnišče, da izroče odhajajočemu dušnemu pastirju častni diplom, dočim prihaja ravno kaplan iz zakristije in čisti svoje naočnike, ki so vlažni od megle. Toda gospoda župnika in novega kanonika že celo uro ni v župnišču. Tistega dne, ko so ga izvolili za častnega občana, je že izvedel za tajnost nove velike časti, dasi ravno ni bilo več stare kuharice. Toda kaj mu je sedaj mar za čaščenje kmečke občine, ko mu je izkazal škof največjo čast, ki jo more izkazati? Že, da ne bi bilo sramote, bi moral dati za občinsko čast vsaj sto forintov za domače reveže. Tega pa ni

zboru vstopili v stranko pa so razglašali, da jo bodo demokratizirali in da «nikoli ne bodo liberalci». Menda se že izvršuje, kar so pisali takrat «Naši zapiski» o zdravih jabolkih, ki se jih položi k grjilim.

Dr. Tavčar je imel zadnjič govor v poslanski zbornici. Bili so časi, ko se je pokazoval talent tega moža in njegova energija v svetli luči in je bilo upanje, da postane to krepak naroden delavec. Upanje je prevarilo; dr. Tavčar je opešal in njegov govor v državnem zboru je imel vsa znamenja senilnosti. Njegovo modrovanje o parlamentarnem ministrstvu in o razmerju narodnosti v Avstriji ni bilo nič drugega, kakor neokretna igrarija z besedami ne le brez jedra, temveč tudi brez duhovitosti, ki se jo je včasih vendar opazilo pri Tavčarju. Kar pa je govoril o volilni pravici, je naravnost testimonium paupertatis. Samo eno se mu mora priznati. Ostal je dosleden. On sovraži splošno in enako volilno pravico letos ravno tako, kakor jo je sovražil lani. Dočim so se drugi liberalci privadili, da ji kažejo prijazno lice, naj že mislijo kakor hočejo, prezira dr. Tavčar krinko in pravi odkritosrčno: Ljudske sodrge ne maram v politiki.

Dr. Tavčar sovraži splošno in enako volilno pravico iz neznanja. Sovraži jo, ker se ni učil ničesar iz svojih vseučilišnih let. Sovraži jo, ker plava njegova politika vedno le na površju in ima opraviti vedno le z današnjim dnevom. Sovraži jo, ker nima z ljudstvom več dotike, kakor nanese ravno njegov advokatski poklic. Splošna volilna pravica v njegovih očeh ni pravična. To smo slišali že lani iz njegovih ust, ko je izrazil svoje zaničevanje analfabetom, ne misleč, da ima v

maral, pa tudi ni mogel, ker je bil denar dobro spravljen v stari ročni torbi. Zato je naročil, naj pride voz, s katerim se odpelje na kolodvor, k mostu; dotlej prinese že lahko sam torbo. Ozrl se je še enkrat po župnišču, v katerem je nad trideset let delal in varčil, v božjem imenu je odšel čez dvorišče in skozi prazne skednje od zadej, da pride za vasjo preko polja na cesto. Skozi hišna vrata ni maral iti; v svoji ponižnosti se ni hotel zaleteti v naročje občinskemu zastopu, ki se je bil zbral zaradi njega.

Toda kmalu se je zopet vrnil. Ko je prišel za skednje na polje, se je še enkrat ozrl in tedaj je opazil, da sloni ob steni posoda za deteljo; bilo jih je več kakor dvajset komadov in vsak gotovo dvanajst novčičev vreden.

„Glej šmenta! Da se more prezreti kaj takega!“

svoji lastni stranki dosti analfabetov — čeravno so hodili v šolo. Dr. Tavčar hoče volilno pravico samo za tiste, ki so zavedni. Radi bi vedeli, kako hoče to konstatirati. Komu pa je njegova politična zavednost zapisana na nosu? Kako se sploh izraža ta lastnost? Kdo naj sodi o njej? Morda misli, da je politično zaveden tisti, ki sledi njegovi paroli? Liberalci je pri vsem navdušenju lahko ravno tako nezaveden, kakor klerikalec, ki voli po kaplanovem povelju samo zato, ker mu je kaplan avtoriteta. Nasprotno pa je tudi klerikalec, lahko ravno tako zaveden, kakor liberalci, socialisti, anarhisti, nihilisti, nacionalisti in karsibodi. Toda resnica je, da je odstotek politično zavednega prebivalstva pri nas še zelo majhen, da celo pri tistih, ki ne pripadajo svoji stranki kar slepo, prevladuje čuvstvo nad kritičnim razumom.

To pa je vse brezpomembno, ako se govori o volilni pravici. In človek, ki se imenuje «liberalnega» (liberalizem prihaja od libertas, od «svobode!») bje sam sebi v obraz, ako zanika komurkoli volilno pravico. Politika je stvar «vseh», zadeva množice in zato je vseeno, kakšen je kvalitet te vsote ljudi. Volilna pravica ima enostavno nalogo, ustvariti zastopstvo tiste množice, ki je; njen poklic ni idealizirati. Etični moment pa tiči v tem, da v takem zastopstvu duševno močnejši in razvitejši porabijo svoje zmožnosti, da delajo s sugestivno močjo svojega talenta. Zastopstvo, ki je verna slika prebivalstva, pa vstvari snmo najširša in najbolj enaka volilna pravica.

Dr. Tavčar pa tudi nima pojma o vzgojevalnem pomenu volilne pravice. On, ki prezira socialno demokracijo z vso ošabnostjo proca, je tarna v državnem zboru, da bodo imeli socialni demokratje škodo od splošne volilne pravice. Mož misli menda res še vedno, da so socialisti sami slepci, ki računajo na kvalificirano večino v prihodnjem državnem zboru. Stokrat smo povedali, da se nam gre za princip; dokazali smo, da je tudi reforma izdelana z vso umetnostjo volilne geometrije proti socialni demokraciji; ali dr. Tavčar misli, da nam mora šele on dopovedati, kako malo mandatov bomo pridobili. Za ta pouk se lepo zahvaljujemo; to smo vedeli vse sami že prej. Ali vedeli smo tudi, kar drju. Tavčarju ne gre v glavo, da namreč ljudstvo sploh ne pride do politične zavednosti, dokler se ne bode udeleževalo političnega življenja in volilna pravica je ključ, ki mu odpre vrata vanj.

Ali drju. Tavčarju in njegovi kliki se ne da ničesar dokazati. On trdi celo, da prote-

stira ves slovenski narod proti volilni reformi. Tu je seveda naenkrat ne le neresničen, temveč tudi nekonsekventen. Dočim najprvo obsoja splošno in enako volilno pravico z gesto duševnega aristokrata, se začne naenkrat boriti za absolutno enakost in da bi vendar nekoliko oblažil svoje načelno nasprotništvo, morajo zopet primarširati štajerski in koroški mandati. «Slovenski Narod» pa sekundira in draži slovenske poslance, naj začno z obstrukcijo.

Dokler gospodje modrujejo, naj imajo v božjem imenu pokoj. Ali pri tej točki postane stvar resnejša in tu jim je treba povedati, da naj nikar ne napenjajo preveč delavske potrpežljivosti. Tega švindla s štajerskimi in koroškimi mandati je dovolj in skrajna imperitivenca je, izrabljati štajerske in koroške Slovence kot pokrivalo za svoje lastne protidemokratske tendence.

Načrt volilne reforme ni popolnoma pravičen; to smo stokrat slišali, to smo sami povedali dvestokrat. Ali v sedanjih razmerah je to, kakor se kaže, največja pridobitev, ki jo je mogoče doseči. Toliko poguma se mora pač imeti, da se pove brez strahu: Slovinci pridobe po reformi prav mnogo in pred enim letom ne bi bili vsi liberalci, narodnjaki i. t. d. niti sanjali, da bodo pri prihodnjih volitvah volili Slovenci 23 poslancev, mesto 15. Da je 23 mnogo več, kakor 15, tega menda tudi liberalna matematika ne bode zankala. 25 ali 26 bi bilo seveda še več in bi bilo boljše; ali «Narod» je tako predrzen, pa trdi, da je 15 boljše kakor 23. Resnica je ta, da so mu kurije ljubše, kakor načelo splošnosti in enakosti. Če bi padla volilna reforma, ga tudi nemški veleposestniški mandati na Kranjskem ne bi boleli.

A kakšno pravico imajo liberalci, da tako razsajajo? Kdaj so sploh kaj storili, da bi se povečalo zastopstvo Slovencev v državnem zboru? Ako ne bi bilo socialnih demokratov, bi čepeli lahko še dvajset let pri svojih petnajstih mandatih in liberalci ne bi ganili prsta, da bi dobili več mandatov, da bi dobilo kranjsko zastopstvo slovenski značaj, da bi se razmere na Štajerskem zboljšale za dve tretjini, da bi prišli Slovenci na Primorskem do večje veljave. Ker pa imajo priti kakor Pilat v Credo do osmih novih mandatov, kriče kakor bi jih drli in žugajo z obstrukcijo.

Ako bi se dalo s tako obstrukcijo doseči več štajerskih in koroških mandatov, tedaj bi se lahko govorilo o stvari. Ali liberalci vedo dobro, da je to absurdno. Dunajski parlament ni kranjski deželni zbor. In obstrukcija, tudi če bi bila dosti močna, ne bi imela tega

uspeha, temveč bi kvečjem mogla preprečiti volilno reformo sploh, kajti do prihodnjih volitev ni več mnogo časa. Menda pa liberalci sploh ne nameravajo nič drugega. S svojim obstrukcionističnim žuganjem hočejo dati potuho Steinu in Maliku, Pommerju in Kaiserju in pod pretvezo, da ščitijo narodne interese štajerskih in koroških Slovencev, hočejo izdati interese slovenskega naroda sploh zgolj iz narodne strankarske sebičnosti.

Ves slovenski proletarijat je povedal, da se njegovo mnenje ne strinja s Tavčarjevimi trditvami; v Trstu so se slovenski narodnjaki brez rezerve pridružili sklepu socialnih demokratov; na stoterih shodih so se Slovenci izrazili za nujnost volilne reforme in Tavčar trdi na Dunaju, da Slovenci sploh zametujejo volilno reformo!

Treba je torej bolj jasno govoriti z našo liberalno gospodo.

Parlamentarizem.

Borba za volilno reformo v Avstriji je povzročila, da se pojavlja tupatam zopet principiellno vprašanje parlamentarizma. Včasih nastopi na socialno-demokratskem shodu kak «anarhist», pa poskuša politični ogenj delavske bojne odločnosti s teorijami o ničnosti parlamentarizma. V naših krajih imamo nekoliko takih eksemplarjev v Trstu in v Pulju. Odlikujejo se najbolj s tem, da zanašajo svoj nauk najrajši na socialno-demokratske shode, dočim jim ne pride nikoli na misel, da bi delali propagando med nesocialističnimi strankami. Včasih greše na račun socialno-demokratske svobode tako, da je naravnost netaktno in da je treba mnogo potrpežljivosti. Z njimi je težko polemizirati, kajti edina lastnost, ki je skupna skoraj vsem njih agitatorjem, je konfuznost. Enotnih nazorov imajo tako malo, da človek nikoli ne more debatirati z anarhizmom, temveč vedno le s posameznim anarhistom.

Vsi so — vsaj pri nas — antiparlamentaristi. A tudi tu se razlikujejo v utemeljevanju svojega stališča. Najčesče se sliši, da parlamentarizem nič ni vreden, da korumpira, da odvajja delavce od gospodarskega boja, da kvari nazore o državi in da ubija revolucionarnega duha. Naravno je, da so vse te trditve že jako stare in njih propagandisti jih bodo razširjali, pa če se jih ovrže vsak dan posebej. Glavno pa je, da so to sploh le trditve, mnenja, ki izključujejo stvarne dokaze. To izvira iz utopističnega značaja anarhizma, ki je veliko bolj podoben nekaki veri, kakor

Že se je hotel vrniti, da bi naglo prodal še to reč, pa če bi jo moral oddati tudi po deset novčičev. Ali pri mostu čaka že voz; lahko bi zamudil vlak, torej naprej v imenu božjem. Novi župnik bode gotovo vesel, ako mu ne bode treba naročevati nove posode za deteljo in mu da rad po dvajset novčičev za komad. S kanonikom vendar ne bode župnik dolgo barantal.

Kljub mrzli megli je imel župnik pot na čelu, ko je najprej položil svojo torbo na voz, potem pa sam splezal gor. Dasi-ravno so bile v torbi same obligacije in bankovke, mu je vendar postala težka. Seveda tudi kamen, ki prinaša srečo, je bil notri. Nosilcu pa je že več kakor šestdeset let.

Toda nihče ne bi bil opazil, da je tako star, ko je nekoliko let pozneje ponosno sedel na svojem širokem, izrezljanem kanoniškem stolu v stolni cerkvi, v rdeči obleki, okrog vratu zlato verižico, na kateri je visel zlat križec, ki so se njegovi prsti igrali z njim, dočim je s ponosnim pogledom zrl na množico, zbrano v cerkveni ladji.

Diplom častnega meščana je v tem prišel po pošti. Njegova milost je odgovorila milostljivo in je obljubila, da se spomni iz hvaležnosti vsak dan pri molitvi na celo gospojinsko občino.

Taka obljuba je morala pač biti več vredna, nego siromašen stotak za reveže. Ako le gospod kanonik ni pozabil na svojo obljubo . . .

Skoraj celo leto je ostala gospojinska župnija brez župnika. Kaplan je bil imenovan za župnijskega provizorja ter si je moral izposoditi posteljo od gostilničarja, da je mogel vsaj spati v farovžu. Obedoval pa je v gostilni. Župnišče je bilo pusto in prazno; celo miši bi bile morale poginiti tam od lakote. Stene so bile po vseh sobah polne lukenj, iz katerih so bili izpuljeni zarjaveli žebelji. Z žebelji se je večinoma odkrhlo tudi nekoliko malte, ki je ležala pogažena po tleh. Na stropu so bile velike, rumeno rujave lise, ker je kapljala deževnica skozi streho.

Vsak hip si je prišel kak kaplan ali župnik ogledat gospojinski farovž, a vsaki

je takoj preklical svojo prošnjo za nameščenje, ko je našel župnišče napol podobno razvalini. Samo eden si ni ogledal župnega dvora, ki ga je bil odhajajoči župnik oplenil, temveč je junaško prosil za župnijo, ko je poprej že najmanj dvajsetkrat vložil tako prošnjo, a je vselej zaostal za kakšnim mlajšim prosilcem, ki si je znal pridobiti zaslug s politično agitacijo.

XIV.

Pred gostilno „pri modri ščuki“ v Ramingu je stala že precej časa kočija, kateri se je poznalo, da je prišla šele pred kratkim iz delavnice, kajti lak je bil še popolnoma svež, koža pa mehka. Dva močna kostanjevca sta nepotrpežljivo tolkla s kopiti in kočijaž je imel dosti opravka, da ju je držal.

Med vrati se je pojavil krepak mož v temnosivi obleki in si je zapalil smotko. Lasje so mu bili bržčas zgoraj osiveli, kajti njegove oči so gledale tako bistro in

pa pozitivnemu družabnemu nauku. Ravno kadar hočejo anarhisti postati stvarni, pa delajo največje pogoške.

Seveda mislimo tukaj le na takozvane teoretične anarhiste, ne pa na teroriste, ki pričakujejo v neskončni kratkovidnosti rešitev sveta od vagona bomb, s katerimi bi poubili nekoliko vladarjev in ministrov. Te glave so navadno nenormalne in če se govori o anarhizmu, se mora abstrahirati od njih ravno tako kakor od tistih zmedenih »libertarjev«, ki zastopajo anarhizem po naših krajih. Resnejše pečati se je mogoče samo s teorijami anarhistov, ki so vsaj poskušali, spravili svoj nauk v zistem in ga vtemeljiti.

Tudi v njihovem evangeliju zavzema antiparlamentarizem odlično mesto in argument, ki zasluži nekaj pozornosti, je potreba gospodarskega boja. Kdor hoče biti pravičen napram socialni demokraciji, ne more utajiti, da je njeno delo na gospodarskem polju zelo obsežno in ravno tukaj je dosegla za delavce največ uspehov. Razlika med nami in med anarhisti pa je ta, da izključujejo oni politično delo sploh in zahtevajo samo gospodarski boj, dočim posvečuje socialna demokracija politični borbi veliko pažnjo in se je udeležuje z vsemi močmi. Strokovna organizacija, kateri imajo delavci zahvaliti eminentno zboljšanje svojih dohodkov, regulacijo delavnega časa, koristne tarifne pogodbe i. t. d., je skoraj izključno delo socialne demokracije, zadruga pa imajo v njej močno oporo. Gospodarsko delo torej ne zastaja zaradi političnega in anarhisti ne morejo pokazati nikjer, da bi bili dosegli s samim gospodarskim bojem kaj več, kakor socialisti z gospodarskim in s političnim, zlasti pa se niso prav nič približali cilju: Preureditvi človeške družbe. Ali s samim političnim bojem bi delavstvo sploh malo doseglo, ali pa nič, kajti politika ima gospodarski temelj in gospodarske cilje. Dejstva se mora priznati; s samim utajevanjem se jih ne spravi iz sveta. Na gospodarske razmere se ne upliva samo v tovarni in v prodajalnici, temveč še veliko bolj v parlamentih in če hoče doseči delavstvo velik upliv na gospodarskem polju, ga mora doseči tudi v parlamentih. Colninska vprašanja, trditveni ugovori, davki i. t. d. so gotovo eminentno gospodarskega značaja in če je mogoče, priboriti delavcem upliv na odločevanje goče, priporiti delavcem upliv na odločevanje v teh rečeh, bi bila pač neodpustna napaka, odvracati jih od tega. A tudi vprašanja, ki se jih rešuje navidezno samo v strokovnem boju, niso neodvisna od politike. Važno je, da imajo delavci s k u p n e interese, za katere je težko ali pa nemogoče nastopiti v posameznih bojih, s posameznimi kapitalisti.

Živo v svet, kakor da je njihov lastnik še mladenič. Posegel je v suknjo in je ponudil konjema nekoliko kosčkov sladkorja, ki so mu bili ostali od zajutрка. Hlapec se je postavil v bližino, da bi dobil svojo napojnino. Celo gostilničar je proti svoji navadi prišel po treh stopnicah dol in je voščil:

„Srečno pot, gospod župnik! Počastite me pogostoma!“

Župnik je sedel na voz in komaj je imel še časa, da je smeknil klobuk za pozdrav. Konja sta že urno zdirjala.

Ako bi nas tudi prevarili sivi lasje, so nam vendar povedale zveste modre oči, da je to kaplan Hercog, ki bi ga bili prej več, kakor dvajsetimi leti na njegovem prvem žalostnem potovanju malone vrgli na cesto prav iz te gostilne. Včeraj, ko se je pripeljal z lastnimi konji, je bil kaj uljudno sprejet. Saj je bil to novi gospod župnik iz Gospojne in gostilničarju je bilo mnogo ležeče na tem, da si ohrani gosta, kadar pride v Raming. Kakšna razlika

V parlamentu pa je priložnost, prijati kapitaliste kot celoto in postavnim potom se čisto doseže obsežen uspeh, katerega se ne bi doseglo morda nikoli s stavkami.

Zavarovanje delavcev, maksimalni delavni čas, nedeljski počitek i. t. d. so gotovo reči gospodarskega značaja, a nedvomno je tukaj politična akcija najbolj uspešna. Kar se tiče revolucionarnega duha, je pa zelo naivno misliti, da bi propadal vsled parlamentarizma. Ravno sedanji boj socialnih demokratov je živ dokaz, da pospešuje zdravo politično življenje revolucionarnost. To so nekateri motivi, ki silijo trezno delavstvo, da si pribori politično moč. Seveda parlamentarizem ni arkanum za vse bolezni, kakor trdijo zopet drugi nasprotniki. O tem pa prihodnjic.

Domače stvari.

Število slovenskih štajerskih mandatov ostane po sklepu odseka za volilno reformo neizpremenjeno. S slovenskega stališča je to obžalovanja, vredno, s socialno-demokracije pa tudi. Kajti večje število mandatov bi zahtevalo manjše volilne okraje in to bi bilo socialni demokraciji gotovo v prid, tembolj ker je na Spodnjem Štajerskem v nekaterih krajih tako kompaktno, da bi moralo pri volitvah doseči svoje zastopstvo, ako ga ne bi majorizirali okraji z nedelavskim prebivalstvom. Toda ker ni bilo mogoče doseči kompromisa, se je treba za sedaj vdati v to, kar je. To bi morali izpoznati tudi narodnjaki, ki ne morejo zatajiti, da je volilna reforma še vedno koristna za Slovence in da pomeni velik napredek napram dosedanemu položaju. Na vsak način je torej napačno, razburjati ljudstvo, poukazuje samo na neuspeh glede štajerskih mandatov in govoreč vedno le o slabih lastnostih volilne reforme, nikoli pa ne o dobrih, ki so vendar v pretežni večini. Štajerski mandati so pri nas razvneli duhove tako, kakor da bi bila vsa bodočnost odvisna samo od njih. Slovenska žurnalistika pa je zopet pokazala, da je zelo malenkostna. Že davno se ni govorilo pri nas toliko o izdajstvu, kakor zadnji čas. Politika seveda ni nikjer prepletena o samimi etičnimi načeli; razumemo tudi, da skuša v boju nasprotnik skodovati nasprotniku. Ali zdi se nam, da bi v glavnem zadostovala načelna nasprotja, ki sama po sebi opravičujejo in utemeljujejo boj. S političnim nasprotnikom se bomo bojevali, tudi če je največji poštenjak. To ne more biti drugače. Ni pa treba neprenehoma stikati po »lumparijah« in strupiti boj, da se končno ljudstvu kar

med onim časom in med sedanjim. Gotovo je razmišljal tudi župnik Hercog o tem, kajti vesel smehljal mu je preletel čez obraz. Takrat je romal tako žalosten in truden po tej poti v širni svet! Sedaj se pelje z lastnim vozom; lastni konji ga vlečejo v njegovo prvo, pravo domovino. In lepi so konji. Lahko si zaslužijo na polju oves, ki ga jim bode dajal!

Od konj so pohitele njegove misli daleč tja k njegovi sestri. Ona in njen mož sta mu podarila lepa kostanjevca in kočijo. Vrhutega sta mu posodila še pettisoč forintov, kajti prvih pettisoč, ki si jih je izposodil v hranilnici, ne bi bilo izdaleč zadostovalo za ureditev župnišča ter za nakup kuhinjskih potrebščin, gospodarskih naprav žita in krmne. Bilo je treba mnogo poguma, da se prevzame z desettisoč forinti tako propadlo župnijo. A Hercog ga je imel; bil je tudi kmečki sin ter je ljubil in poznal kmetijsko gospodarstvo. Ni mu bilo torej treba izročati vodstva ekonomske navadno bolj predrzni, kakor razumni kuharici.

pristudi vsa politika. Da Slovenci niso dosegli več mandatov na Štajerskem, ima dva vzroka. Prvi in najvažnejši je ta, da ne delajo volilne reforme samo Slovenci, odnosno Slovani, temveč da je brez sodelovanja Nemcev sploh nemogoča. Moraliziranje je v tem vprašanju čisto neumestno, marveč gre se za to, da se doseže, kar je mogoče. In več pač ni bilo mogoče vsled odpora Nemcev. Drugi vzrok pa ima svoje korenine v preteklosti. Slovenci si niso znali nikoli priboriti potrebne uplive v državnem zboru, ker niso bili nikoli političarji. To ne prihaja morda od »nesloge«. Odsotnost treh liberalnih poslancev v klerikalnem klubu ne bi igrala nobene vloge, bila bi nasprotno lahko koristna v marsičem. Toda slovenske politike sploh ni bilo nikoli v državnem zboru. Slovenski poslanci — klerikalni in liberalni — niso nikoli prav vedeli, kaj hočejo; kdor pa nima jasnih ciljev, tudi ne more izbirati pravih sredstev. Na eno olajševalno okolnost se lahko izgovarjajo: Nikoli niso imeli direktive od naroda. Seveda jih zadene tukaj zopet glavna krivica, ker niso nikoli iskali stika z ljudstvom. Ako bi to izpoznali in priznali, bi pa morali s posebno vneto pozdraviti volilno reformo, kajti novi volilni red bo prisilil stranke in poslance, poiskati ožje zveze z ljudstvom; in to bode tudi slovenski politiki v korist.

«Slovenski Narod» je mislil, ko je poročal o štajerski debati, da mora napasti tudi socialno demokracijo, odnosno poslance drja. Adlerja. O surovem tonu, ki se ga je poslužil, ne govorimo; surovost je največja moti tega lista. Zanimivo pa bi bilo vedeti, ali vlada v uredništvu liberalnega glasila sama ignoranca, ali pa se drže le povsod načela, da posvečuje namen sredstva. Dr. Adler je v odseku jasno povedal, ne le kako bode glasoval, temveč tudi zakaj. Ako se stranke sporazumejo, glasuje za njih kompromis; če ne, pa glasuje za tisti koncept, ki je podlaga debate, namreč za načrt vlade. To je popolnoma pravilno stališče za tistega, ki hoče p o s p e š i t i volilno reformo. In dr. Adler je že prej dokazal, da je to njegov edini namen. Ne le da ni predlagal nobene izpremene, ko so bili v debati nižjeavstrijski mandati, temveč glasoval je proti predlogu, da dobi dunajski okraj Margarethen še en mandat, čeravno bi bil to zagotovljen socialno-demokracijski mandat. In če je tam tako odločno nastopil proti zavlačanju, kjer je bil na kocki interes njegove, socialno-demokracijske stranke je imel pravico, ravnati ravno tako, ko se je slo za druge mandate. Ako »Narod« tega ne razume, naj ne pisari o politiki.

Dr. Sušteršič je po glasovanju o

Izza več kakor enourne vožnje so se boljinbolj približevale gore, ljube gore, ki tudi ni mogel tekom dolgih let porabiti na nje. Že so ga pozdravljali sprednji hribi v temno-zeleni obleki. Ob desni in ob levi so stali; gotovo tudi oni niso pozabili nanj. Poznati ga morajo še, sicer ne bi moglo tako razveseljivati njegovega srca. Tisti ponosni greben onkraj potoka je spuščal hladno senco po cesti. Pa gorski potok! Tako urno mu hiti naproti, kakor otrok očetu, ki se vrača s semnja. Visoko poskakujejo valčki in ga pozdravljajo z glasnim petjem v svoji in njegovi domovini. Tam, kjer leži velika pečina v potoku, je poskočila celo cela množica kapljic ob njegovem vozu navzgor; z njim so se hotele vrniti v gorovje. Kaj so mu imele pripovedovati! Tudi one so šle takrat z njim v svet, še mnogo dalje kakor on. In čeravno je bil njemu marsikateri dan osoljen — one so morale zavžiti v morju še več grenke soli.

Dalje prih.

štajerskih mandatih dejal, da bode ta dogodek prisilil slovenske klerikalce, da revidirajo svoje stališče napram volilni reformi. Dr. Šušteršič ima veliko veselje, ako lahko igra državnika. Če ga pride kdo intervjuvat, se kar topi. In tako je mogoče, da je hotel tedaj le kaj reči, kar bi donelo važno. Ne verujemo, da bi imeli klerikalci res take namene in večje neumnosti skoraj ne bi mogli narediti. Ako bi sedaj izpremenili svoje stališče in nastopali proti reformi, bi se tudi na Kranjskem temeljito izpremenila moč klerikalne stranke. To vedo menda sami, pa ni verjeti, da bodo delali neumnosti v tem oziru.

Avstrijsko mornarico je treba povečati, je dejal v delegaciji dr. Šušteršič, češ, da moramo biti pripravljeni na eventualno vojno z Italijo. Kdor čita «Slovenca», ki ščuje že dve leti proti Italiji, se ne bode čudil, da ropoče tudi dr. Šušteršič s sabljo. Nedvomno je, da so med vojnim ministrstvom in med slovenskimi klerikalci neki stiki, čeravno se «Slovenec» včasih navidezno zaleti v militarizem. Dr. Šušteršič pa hrepeni po časti in zanjha strašno rad v «visoko» politiko. Mali slovenski narod bi potreboval sicer veliko bolj nujno malo, a zdravo politiko. Mali slovenski narod potrebuje tudi miru, ker prvič nima preveč ljudi, da bi jih žrtvoval topom in torpedom, in drugič mora hiteti, da doseže druge narode v kulturnem in gospodarskem oziru. Mali slovenski narod tudi nima bogastva, da bi dajal denar za «paganete» in čolne. Ali g. dr. Šušteršič je zastopnik katoliške stranke in zato je popolnoma v redu, da se ogreva za militarizem in za vojno. Drugo je vprašanje, kaj bi rekli kmetje na Kranjskem, ako bi vedeli, kako lepo jih zastopa njih katoliški poslanec.

Hudo ogorčenje vlada po Slovenskem. Zgodilo se je nekaj groznega in kar čudo je, da se vrtil svet mirno dalje, kakor prej. Veteranci, ki so se udeležili bitke pri Kustoci, so praznovali spomin na ta po njih mnenju menda radostni dogodek, a vojaška oblast jim ni dala bande, ko so marširali v cerkev. Zaraditega so užaljeni v dnu svojega patriotskega srca, «Slovenec» pa porablja priložnost, pa kuri, kar le more. Če bi ljudje vedeli, kako komična je ta razburjenost in kako podobna je cela stvar voharju v kozarcu vode! Pred toliko in toliko leti so ljudje nosili puško in slučaj je nanesel, da so morali tudi streljati z njo. Ali je to tako tehten razlog, da se mora zaraditega po 40 letih marširati v cerkev? Stari gospodje — ki so bili takrat seveda še mladi — niso bili nič drugega, kakor živo orodje. Šli so v Italijo, ker so drugi hoteli, streljali so, ker so drugi ukazali, ostali so živi, ako jih ni zadela krogla; posledice zmage so uživali drugi, mir so sklepali drugi, konsekvence so izvajali drugi. Kaj hočejo torej slaviti? Da so slušali ukaze, ki so jih morali slušati? Ali vojno samo po sebi? Za to bodo nahajali vedno manj razumevanja in če ne vedo, da so se od 66 leta nazori nekoliko izpremenili, so zaraditega bolj vredni obžalovanja, nego zato, kor jih ni hotela spremljati vojaška godba. In po kaj so sploh šli v cerkev? Hvaliti boga, da je bila pri Kustoci bitka in da so bili tam? Zdi se nam, da se takih organiziranih moritev le ne bi smelo zapisovati bogu na račun. Toda, menda sami ne vedo, kaj so hoteli v cerkvi. Hrepeneli so po paradi, to je bilo pač vse in ker je manjkala paradi vojaška banda, jih to boli. Nam pa se zdi to zelo naivno. Tolažiti jih ne moremo, kajti če do svoje starosti niso izprevideli, da ima ljudstvo danes druge skrbi, kakor Radeckymarš in se še smatirajo za stebre Avstrije, je prepozno, da bi se še kaj naučili. V tem smislu jih pomilujemo. Nikar pa naj ne zahtevajo, da bi plakal ves svet nad njih bolečinami, ki se zde današnji generaciji — da oprostite — otroško smešne.

Socialni demokratje v občinskih zastopih na Slovenskem. V zadnjih dneh so se vršile občinske volitve v Idriji, Sp. Idriji, Cerknem (Goriško) in Labinju (Istra). Povsod so si soc. demokratje priborili lepo šte-

vilo mandatov. V Idriji je sedem socialnih demokratov, v Sp. Idriji dva, v Cerknem trije (iz podobčine Otalež), v Labinju deset. Vidi se, da gremo naprej, počasi sicer, ali za gotovo. Socialna demokracija mora občinam posvečati vso pažnjo, kajti občinsko gospodarstvo je v malem za občino to, kar za državo državno gospodarstvo.

„Slovenec“ fantazira zopet o splošnem štrajku in o socialnih demokratih. Seveda, dunajski Kunschak je izdal letak proti stavki in kadar kihne kak dunajski krščanski sociallec, se morajo ljubljanski klerikalci ganiti. Njihovi večni protesti proti stavki so sicer čudni. Na eni strani trdijo, da so navdušeni prijatelji reforme, na drugi pa nočejo boja za njo. To je vsekakor sumljivo navdušenje. Ali za to ne boli nikogar glava. Ako bode boj potreben, ne bode nihče vprašal v uredništvu «Slovenca», ali se sme ali ne. Pa naj brumno glasilu nikar ne misli, da se bodo slovenski socialni demokratje razburjali, ako jih trolilo katoliške tiskarne imenuje «sleve». Čudno! Lani ni imel «Slovenec» dosti prostora za poročila o socialno-demokratskih shodih in akcijah, letos pa mu tisti ljudje naenkrat nimajo dosti poguma in to ravno v trenutku, ko se pripravljajo na boj, ki obliva Slovenceve s kurjo poltjo, če le pomislijo nanj! Sedaj imajo socialni demokratje važnejšega opravka, ali ako mika klerikalce, bodo že se dobili priložnosti, da se prepričajo od blizu, kako znajo «sleve» nastopiti. Takrat utegnejo zopet kričati, ali v drugih tonih.

Občinske volitve v Idriji so se izvršile prav ugodno za naše sodruge. Sedaj bo sedelo v obč. odboru idrijskega mesta sedem sodrugov, in sicer: A. Kristan, Ivan Kokalj, Ivan Velikanje, Franc Kobal, Anton Kogej, Ivan Smuk in Alojzij Uršič. Klubu soc. demokratičnih odbornikov, ki se je te dni konstituiral ter izvolil svojim predsednikom sodr. Ivana Kokalja, zapisnikarjem pa sodr. Alojzija Uršiča, pridružijo se najbrže še trije odborniki kot hospitantje, tako, da bo klub štel 10 mož, ter bo tako jako ugodno vplival na razvoj obč. gospodarstva v tem rudarskem mestu. Klerikalci so popolnoma poraženi, dasi so se za trdno nadejali, da bodo zmagali. Za naše kandidate je glasovalo 220 oziroma 222 volilcev, za klerikalne 189—191. Volitve namestnikov se klerikalci niti vdeležili niso. Takisto se niso vdeležili volitev v prvi in drugi razred, kajti poraz v tretjem razredu jih je prehudo zadel.

Klerikalci besne po svojih časopisih, ker so idrijski naprednjaki volili soc. demokratično kandidatno listino. «Slovenec» piše, da so soc. demokratje zatajili svoja načela. Vprašali bi brumnega pisca: kje se je to zgodilo? Pri občinskih volitvah v Idriji sploh ni prišlo do kompromisa. Obrtniki in soc. dem. organizacija so se dogovarjali radi skupnega nastopa pri volitvah. Sklenilo se je že: 6 soc. demokratov in 2 obrtnika. Ko je o tem odbor pol. društva «Jednakopravnost» zvedel, ponudil se je našim nastopni kompromis: 4 soc. demokratje, trije naprednjaki in en obrtnik. Pri dogovoru dne 16. junija se je obojestransko odklonil vsak kompromis, ker se ni moglo priti do sporazumljenja niti radi števila kandidatov od vsake strani niti radi oseb kandidatov. Lokalni odbor je sklenil nato iti v boj za listino, na kateri je bilo 5 soc. demokratov, 1 obrtnik in 2 napredna delavca, ki sta tudi pri soc. demokratih radi močatosti v časih Shod 17. junija je odobril po sodr. A. Kristanu predložene kandidate. Naprednjaki so bili z njimi povsem zadovoljni, kar je «Slovenski Narod» z dne 18. junija izrecno napisal. Poskušali so še izpremeniti kandidatno listino, ali uvideč, da se gre končno v glavnem zato, da se vrže klerikalce iz občinskega odbora, sklenili so: ne postaviti druge kandidatne liste ter glasovati za te, katere je shod dne 17. junija odobril. In na dan volitev so bili ti tudi izvoljeni. Kar piše

torej «Slovenec» o kompromisu ali o čem podobnem — vse je le izbruh grozne jeze, ki jo kuhajo v svojih srcih žegnani gospodje radi «častnega propada». V Idriji so imeli klerikalci vse fino pripravljeno za — popolno zmago. Odvisna pa je bila ta od — izida v tretjem razredu. V tretjem razredu je bil propad — v drugem izvoljen celo en socialni demokrat (sodrug Anton Kogej, gostilničar), in poraz klerikalcev na celi črti je bil gotov. Take udeležbe tudi še pri nobenih volitvah ni bilo. 85% vseh volilcev je šlo na volišče. Agitacija je bila tudi na obeh straneh zelo živahna. Na naši strani so zlasti kolesarji storili svojo dolžnost. Zmagali smo tudi ter vrgli klerikalce ven! In to je bilo dobro in pošteno delo.

Naročnikom, ki ne dobe redno našega lista, svetujemo, naj se takoj obrnejo do svojih zaupnikov ali pa naravnost na upravništvo «Rdečega prapora» v Ljubljani. Zadostuje, če se na listek napiše: «Reklamacija» št. ... in naslov upravnštva ter naslov tistega, ki reklamira. Za reklamacije ni poštnine.

Politični odsevi.

V avstrijskem državnem zboru je začela razprava o proračunskem provizoriju. V Avstriji je to naravnost znamenit političen dogodek, kajti proračunska razprava, ki je v vsaki konstitucionalni državi najvažnejša debata, je pri nas, kjer je vladal dolga leta glasoviti paragraf 14 namesto parlamenta, skoraj senzacionalna redkost. Proračunska razprava ni v ustavnih državah samo prepričanje o številkah, temveč velepolitična debata, v kateri se razvijejo vsi politični nazori, razjasne politični programi, določajo politična stališča, precizirajo politične zahteve, izreka vladi svoje zaupanje ali nezaupanje. V proračunskih debatah ni samo vprašanje, koliko denarja se dovoli in za katere reči, temveč tudi, komu se ga dovoli. Z dovolitvijo proračuna se poveri dotični vladi politično vodstvo in zato je v vsakem parlamentu proračunska razprava najvažnejši del njegove naloge in njegove pravice v zastopanju suverena naroda se pokažejo tukaj najeklatantneje. Samo v Avstriji ni tako. Tekom desetih let je imel avstrijski parlament samo enkrat priložnost, razpravljati od bidžetu, in še to ni bil definitiven proračun, temveč proračunski provizorij. V državi, v kateri ni veljalo načelo, da mora uživati vlada predvsem zaupanje parlamenta, je padel državni proračun na nižavo prostega upravnega sredstva in § 14 je nadomestil formalno dovoljenje samo tako, kakor izraz zaupanja. To je bilo najočividnejše znamenje parlamentarne bolezni avstrijske države, konstitucionalne bolezni avstrijskega parlamenta. In danes, ko prihaja skromen proračunski provizorij na dnevni red državnega zbora, stoji pred nami vprašanje: Kako je bilo mogoče, tako dolgo prenašati take razmere? Povsod, kjer se parlament zaveda svojih pravic in ima potrebno moč, da jih varuje, bi bila morala že davno izbruhniti akutna kriza, ki bi se bila rešila tako ali tako. Da se je pri nas vlekla akutna kriza toliko časa in da je mogla vlada za vlado svojevoljno, brez parlamentarnega dovoljenja, upravljati z državnim premoženjem, z deparjem davkoplačevalcev, dokazuje skrajno slabost tega parlamenta in nevzdržljivost tega sistema, ki nima para v nobeni civilizirani državi celega sveta. Sedanja razprava o proračunskem provizoriju šele osvetljuje s polno lučjo vso našo politično mizerijo in dokazuje, da je nova podlaga za parlament najnujnejša državna potreba, da je volilna reforma prva naloga vlade in parlamenta.

Odsek za volilno reformo se ni končal posvetovanja o razdelitvi galiskih okrajev. Število mandatov je bilo sprejeto po načrtu vlade in vsi izpreminjevalni predlogi so bili odklonjeni. Glede razdelitve mandatov pa je nesoglasje med Poljaki in Rusini. Vlada je

izdelala za Galicijo poseben načrt in Poljaki imenujejo to proporcionalni zistem. Ali z bivštvom razmerne volitve nima ta komplcirana iznajdba ničesar opraviti. Poljaki pravijo, da je Rusinom zagotovljenih 27 mandatov, Rusini pa zanikujejo to. Da bi se omogočilo kompromis med Poljaki in Rusini, je odsek pretrgal razpravo o Galiciji in je vzel Bukovino v delo. Med Poljaki in Rusini posredujeja dr. K r a m a r in dr. Šusteršič. Doslej še ni dosežen sporazum. Po Bukovini se konča Galicija, potem pride Voraberlško na vrsto.

Bukovina in Predarlberško sta v odseku za volilno reformo rešeni. Glede Bukovine so bile sprejete neke male izpremembe, tičoč se omejitve volilnih okrajev. Število in razdelitev mandatov za Predarlberško je sprejeto brez debate. Glede mandatov na vzhodnem Galiskem je dosežen kompromis med Poljaki in Rusini ter je pričakovati, da mu pritrdi odsek na prvi seji brez daljše debate. Potem prideta na vrsto Koroško in Kranjsko. Plančan in Šusteršič sta sicer ugovarjala, ni pa prav razumeti zakaj. Znano je, da so mandati na Koroškem in na Kranjskem preporni. Slovenci zahtevajo za Koroško še en mandat. Na Kranjskem pa tirjajo Nemci en mandat, slovenski liberalci pa zahtevajo drugačno razdelitev okrajev. O vseh teh diferencah smo čitali mnogo, ali ničesar ne o tem, če so Slovenci poskušali, doseči kak sporazum, kar bi bilo pač desetkrat bolj važno, kakor vse ropotanje z visoko donečimi frazami. Glede kranjskih mandatov smo že davno opozarjali, da bi bil najnaravnejši sporazum med liberalci in klerikalci, ako bi posegli po proporcionalnem zistemu, glede katerega sta se pravzaprav že obe stranki zavezale v deželni zboru. Ali o tem ni doslej ne sluha ne duha in najbrže bode slišati zopet v odseku ne-skočne govorance, potem bode glasovanje prepuščeno slepemu slučaju in kdor bode nadglasovan, bode zopet kričal kakor na raznju — kadar bode prepozno. Tudi zaradi koroškega mandata bi bile obravnave s pametnejšimi Nemci veliko več vredne, kakor zabavljanje v časopisju. Ali takega se seveda ne sme zahtevati od slovenskih poslancev. Kam pa bi prišla drugače njih «visoka politika»?

Pri srbskih dopolnilnih volitvah so bili izvoljeni trije stari radikalci, en naprednjak in en nacionalist. Vsega skupaj bode torej v novi skupščini 90 starih radikalcev, 48 mladih radikalcev, 15 nacionalistov, 5 naprednjakov in 1 socialist. Vlada ima torej zagotovljeno večino. Če se pomisli, da v prejšnji skupščini ni imela nobena stranka večine, tedaj se samostalnimi radikalcem lahko veruje, da je izrabila vlada svojo moč in da je bilo dosti pritiska na volilce.

Na Hrvaškem so bile pretečeni teden dopolnilne volitve za sabor v sedmih okrajih. Kakor je bilo pričakovati, je zmagala opozicija v vseh okrajih, in sicer so bili izvoljeni v petih kandidatje koalicije, v dveh pa Starčevićanca in sicer: dr. Fran Vrbanić, dr. Banjavčić, dr. Milan Rojc, Fran Supilo, dr. Ivan Lorković, dr. Aleksander Horvat in dr. Karlo Bošnjak. Najpomembnejša izvolitev je drja. Lorkovića, predsednika napredne ljudske stranke, edine simpatične meščanske stranke na Hrvaškem. Izvoljen je v okraju Valpovo. Madjaronskega nasprotnika ni bilo; zato pa je druga moč vzdignila glavo proti njemu. Vstali so klerikalci, ki so porabili vsa sredstva, da bi omajali njegovo kandidaturo, pa so tako grozno pogoreli, da se končno niso niti upali postaviti lastnega kandidata. Dr. Lorković je človek modernih nazorov in zato je bilo riganje klerikalcev čisto razumljivo. Ali na Hrvaškem je vendar marsikaj drugače, kakor na Kranjskem; tako se ne razvije klerikalizem tam nikoli, kakor pri nas. Največjo neumnost so hrvaški klerikalci naredili takrat, ko so se organizirali samostalno. Prej so sedeli v vseh strankah in tako so imeli povsod upliv, kajti v stranki,

kateri so pripadali, se jim nihče ni drznil nasprotovati. Takrat je bila socialno-demokratska stranka edina, ki je imela toliko poguma, da je načelno pobijala klerikalizem. Sedaj izvršuje to nalogo tudi napredna stranka, dočim dajejo pravaši in Starčevićanci popom še potuho. Zato sovražijo naprednjake ravno tako, kakor socialiste. V Zagrebu so sprejeli Lorkovića po izvolitvi z velikanskim navdušenjem in če je bilo to pristno, je vsekakor dosti dobro znamenje za bodočnost. Zanimiva je tudi izvolitev Supila, začetnika reske resolucije. Ta volitev je bila popolnoma gladka.

Revolucionarnega gibanja na Ruskem ne morejo več utajiti niti največji oficijozni lažnjivci. Kar se godi, je že prereno in lahko se pravi, da ni bil niti lanski upor mornarjev na «knjazu» Potemkinu tako pomenljiv, kakor najnovejši dogodki. Celi prvi bataljon Preobraženskijevega gardnega polka v Peterhofu, Takozvani «bataljon Njegovega Veličanstva» se je uprl. In potlačevalci resnice nimajo niti izgovora, da bi bile provzročile senzacionalni punt samo notranje razmere, temveč morajo priznati, da ima velepolitičen značaj. V četrtek zvečer so vojaki po navadi odpeli večerno pesem. Tedaj sta stopila neki podčastnik in pisar pred divizijskega generala Oserova ter sta mu vročila adresu, ki je obsegala zahteve bataljona. Vojaki so zahtevali, da se bolje ravna z njimi, da se jim da boljše hrano, protestirali so pa tudi proti rabivojastva za policajno službo ter so odobravalirazdelitev zemlje, kakor je zahteva dume. Naravno je, da je provzročil dogodek velikansko razburjenje v vodilnih krogih. Poroča se, da sta se pridružila prvemu bataljonu tudi drugi in tretji, ki pa sta se pozneje skesala. Podobna poročila je bilo čitati tudi lani, ko se je spuntal knjaz Patjomkin. A kakorkoli — da sta se mogla oba bataljona sploh pridružiti prvemu, je že resno znamenje. V Peterhof so morali poklicati grenadirje, ulance, strelce in topniško brigado iz Krasnega sela, da so razorožili upornike. Carjev bataljon je bil izpremenjen s častniki vred v navaden infanterijski bataljon brez pravic, ki jih uživa garda. S tem seveda ne bodo potlačili upornega duha, ki se bliskoma širi po celi državi. Vesti o novih vojaških uporih se množe neprenehoma; položaj pa je tudi v Peterburgu tak, da nobena vest ne more več iznenaditi sveta. V delavni sobi carja so našli zopet revolucionarne proklamacije, pa ne morejo zaslediti tistega, ali tistih, ki so jih prinesli. Car plaka, uradnike odpuščajo trumoma, po mestih pa se množe atentati. Razširjajo se zopet glasovi, da bode Goremjkinovo ministrstvo odpušče-no in da se sestavi novo vlado iz članov dume; a kdo more vedeti, ali ni danes prepozno to, kar bi bilo morda še pred enim mesecem lahko spravilo vse v ravnotežje? Revolucionarji — in teh bode menda kmalu večina prebivalstva — so bili tolikokrat prevarjeni, da mora končno izginiti njih vera v najradikalnejše reforme, pri katerih mogotci vedno le razmišljajo, kako bi izpostavili zopet stare razmere.

Strokovni pregled.

Železničarska shoda bosta v Ljubljani dne 19. julija ob 8. uri zvečer pri «Štajercu» na Resljevi cesti in v Spod. Siskih dne 20. julija ob 8. uri zvečer pri «Vodniku». Poroča sodrug Dušek z Dunaja.

Socialni pregled.

Stavka v Labinu traja že četrty mesec, ali konca ni videti. Delavci so dosedaj odklonili vse, kar jim je trboveljska premogokopna družba ponudila. 14. t. m. se je

vršila seja odbora rudarske zadruge II. skupine v Labinu samem, ki je razpravljala o stavki. Za Unijo rudarjev v Avstriji je pristvoval seji so-dr. A. Kristan iz Idrije, za rudniško ravnateljstvo pa ravnatelj Kubyas iz Caspane. Od ravnateljstva ponudeno zboljšanje plač je delavstvo zavrnilo, češ, da je premalo, kar družba ponuja. Solidarnost stavkujočih je naravnost vzorna.

Koliko časa bo trajal bojkot Koslerjevega piva, še ni znano. Zdi se pa, da vsaj nad poldrugo leto. Pol leta dobiva Kosler odškodnino od drugih pivaren, ako dajejo pivo na njegov račun, toda ne samo to, bojkot še tudi doslej ni imel povsod pravega uspeha. Koslerjevo pivo se še razpečava po Goriskem, po Gorenjskem, Kranjskem, pa tudi v Ljubljani, kjer je, kakor je videti, bojkot posebno težak, ker sili nemški denar (posojila) gostilničarje, da ne smejo opustiti Koslerjevega piva. V Ljubljani je bilo prej nad 70 odjemalcev Koslerjevega piva. Nekaj manj jih je že.

Društvene vesti.

«Ljudski oder» v Trstu ima v torek, 10. t. m. zvečer v «Delavskem domu» izvenredni občni zbor z dnevnim redom: 1. Poročilo. 2. Nadomestna volitev 4 odbornikov. 3. Raznosterosti. Člani društva so vabljeni, da se mnogostevilno udeleže tega zborovanja.

Shodi.

Trbovlje. V nedeljo, 8. t. m. ob 3. uri popoldan je shod na Lesjakovem vrtu.

Trst. V nedeljo, 1. t. m. dopoldan je bil tukaj ljudski shod v «Politeama Rossetti». Udeležba je bila ogromna. O volilni reformi so govorili poslanec dr. Ellenbogen ter sodrugi Pittoni, dr. Pucher in Kopač. Burni medklci poslušalcev so pričali, da tržaško delavstvo na noben način ne bode mirno trpelo, da bi se pokopalo reformo. S pozivom na prejšnje slovenske shode je izjavil sodrug Kopač, da so slovenski delavci popolnoma solidarni z italijanskimi sodrugi.

Trst. [Konec.] Sodrug Regent je nato prečital sledečo resolucijo:

«Dne 24. junija 1906. v «Narodnem Domu» v Trstu zborujoči ljudski shod sklepa: Vprašanje splošne in enake volilne pravice, ki je ne le vitalna potreba ljudstva in prvi pogoj za politični razvoj in napredek najširših krogov, temveč tudi najvažnejše sredstvo za saniranje žalostnih parlamentarnih razmer v Avstriji in za pospešitev velikih političnih, nacionalnih, gospodarskih, kulturnih nalog države, je naletelo v parlamentu na veliko nerazumevanje mnogih skupin, vsled česar se vlačijo že dolge mesece deloma javen, še bolj pa skriven spletkarski odpor, parlamentarna akcija za splošno in enako volilno pravico pa se je izvrgla v malenkostno sejmarjenje in mešetarenje za mandate. Zavlačenje dela je zlasti z ozirom na politično nezanesljivost parlamenta in njegovih strank že reformi sami nevarno in postalo je očitno, da naraščajo nade sovražnikov v preprečenje reforme. Današnji shod obseja tako spletkarenje z vso odločnostjo in zahteva brezpogojno, da se izvrši volilno reformo za vsako ceno tako, da obvelja za prihodnje državnozbornske volitve že novi volilni red. Shod pač konstatira, da načrt volilne reforme ne odgovarja vsem zahtevam splošnosti in enakosti; vsi dosedanj koncepti prezirajo n. pr. volilno pravico žen, ne bazirajo na popolni narodni enakosti in so zlasti sestavljeni proti delavstvu. Toda v parlamentu dosedanje sestave ne more biti volilna reforma nič drugega, kakor plod kompromisa in načrt pomeni v

političnem oziru velik in bistven napredek, ker odstranjuje načelo kurijalnih privilegij in ustanavlja načelo splošnosti in enakosti, s čemer je ustvarjena popolnoma nova podlaga za bodoči razvoj. Priznavajoči to, izreka shod, da pričakuje od državnozborskega odseka in od parlamenta samega konsekventno delo do definitivne zakonitve volilne reforme. Shod pa tudi izreka, da mora biti delavstvo po dosedanjih izkušnjah pripravljeno, da vsak hip nastopi s skrajnimi sredstvi, ako bi postala situacija za reformo nevarna. Shod protestira proti hinavskemu očitaniu terorizma takih elementov, ki hočejo ohraniti terorizem manjšine nad večino in konstatira, da delavstva nobeno žuganje ne odvrne od njegove poti, ako postane boj za volilno reformo potreben s sredstvi, s katerimi razpolaga delavstvo, torej tudi ne od politične stavke.»

Potem se je oglašil za besedo gospod dr. Rybař, ki je v daljšem govoru izjavil, da se strinja s poročevalcem. Tudi tržaški narodnjaki stoje na stališču, da zahteva realna politika, da se sprejme tisto zboljšanje, ki se ga lahko doseže. Veseli ga, da stoje socialni demokratje na tem stališču, tem bolj ker se je narodnjakom čisto očitalo, da so oportunisti, ako so delali politiko v tem smislu. Govornik meni, da socialni demokratje v drugih deželah, n. pr. v Nemčiji, na Ruskem, ne uvažujejo parlamentarizma tako kakor v Avstriji. Na Ruskem so gotovo storili napako, ko se niso udeležili volitev v dumo, ki je vendar nekaj vredna, kajti ustavila je krvavo revolucijo, duševno revolucijo pa pospešuje. Slovenski narodnjaki upoštevajo vse žrtve in posledice politične stavke, vendar pa priznavajo, da je treba porabiti tudi to sredstvo, ako ne pomaga drugo. Ako je nekoliko teroristično, je država sama naučila avstrijske državljane, da doseže največ tisti, ki zna terorizirati, tisti pa nič, ki se sklicuje na svoje pravice. Govornik se strinja z resolucijo.

Govoril je še gospod Škerl v enakem smislu. Potem je imel ednug Kristan zaključno besedo. Resolucijo se je sprejelo soglasno in z burnim odobravanjem.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah »Rdeči prapor» naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Franzot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kußer, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatek, Glavni trg.
Šesark, Šelenburgove ulice.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Weiser, Jurčičev trg.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza Caserma.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Na Reki:

Ricardo Camera, Corso 16.

**Zaveden delavec
in prijatelj delavstva
ne pije
Koslerjevega piva!**

Franc Weinberger

gostilničar in izdelovalec sodavic in pokalic

v Zagorju

se priporoča cenjenim gg. gostilničarjem in delavcem v obilno naročbo svojih izdelkov.

**Ljubljanski sobni slikarji in pleskarji
prirede
veliko vrtno veselico**

v nedeljo, dne 15. julija pod gozdičem pri g. Plankarju na Dolenjski cesti. — Sodeluje slavna društvena godba. — Ob nastopu hlada ples na plesišču pod milim nebom ob sodelovanju slavne diuštvene godbe. — Sicer različne zabave: srečolov, šaljiva pošta, gugalka za otroke i. t. d. — Začetek ob 3. uri popoldne. — Vstopnina 15 kr. Otroci prosti.

Hotel

BALKAN

Trst

Kavarna in restavracija.

Nova zgradba — 70 elegantnih sob. — Lift. — Električna razsvetljava. — Kopelji. — Cene zmerne.

10—4

Počkaj & Kögl.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim so-
drugom najtopleje. Na raz-
polago so vsi važni in slo-
venski, italijanski in nemški
listi. Vse pijače poceni. Na-
pitnina je izključena.

Prva kooperativistično ure-
jena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska
vina, direktno od organizi-
ranih sodrugov v Dalmaciji.
Vedno dobra kuhinja. Na
razpolago »Rdeči Prapor»,
»Arbeiter-Zeitung» in »La-
voratore».